

Dodatek dla nauczycieli

Bajki, które Państwu przedstawiamy, to okazja do poznania małych fragmentów kultury z krajów uchodźców i do spojrzenia na uchodźców poza kontekstem wojny i ucieczki. Czytając bajki, pamiętajmy, że są to przekazy tradycyjne. Są świadectwem kulturowym, a nie opowieścią o teraźniejszości danego kraju. Były (i są) opowiadane wielu pokoleniom dzieci w różnych miejscach na ziemi, kształtując ich postawy i pokazując wartości – solidarność, uczciwość, szacunek, uważność.

To, przed czym uciekają uchodźcy, to łamanie praw człowieka: prześladowanie, dyskryminacja, ograniczanie wolności, zagrożenie dla zdrowia i życia. Uchodźcy szukają bezpieczeństwa, miejsca, gdzie prawo będzie przestrzegane.

I dlatego właśnie w tej książeczce, korzystając z bajek z krajów uchodźców, uczymy o prawach człowieka. Dołączone do bajek scenariusze, korzystając z bajkowego punktu wyjścia, poruszają współczesne problemy związane z dyskryminacją, nierównością i tożsamością.

Każdy ze scenariuszy tworzy odrębną całość. Jeśli po raz pierwszy korzystają Państwo z bajek na lekcji – warto wprowadzić dzieci w temat uchodźców. Może temu posłużyć scenariusz „Lis i bębenek”.

Za każdym razem, kiedy czytają Państwo dzieciom bajkę z nowego kraju – prosimy poświęcić chwilę na pogłębienie informacji o nim. Można razem z dziećmi poszukać tego kraju na mapie, opowiedzieć o nim kilka zdań, czy też pokazać zdjęcia lub przedmioty z niego pochodzące.

Opowiadając dzieciom o innych kulturach, prosimy upewnić się, że nie powielają Państwo stereotypów i nierzetelnych informacji.

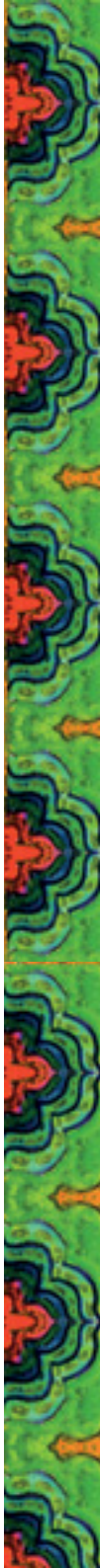
Unikajmy pokazywania uproszczonych i popularnych skojarzeń z danym krajem (np. wygłodzone dzieci z Etiopii). Wielokrotnie powielane w mediach obrazy redukują kraj, jego historię i kulturę do jednego wymiaru. Celem pracy z bajkami jest poszerzenie wiedzy dzieci o innych krajach, pokazanie im ich w innej perspektywie, a poprzez to – zredukowanie uprzedzeń i stereotypów.

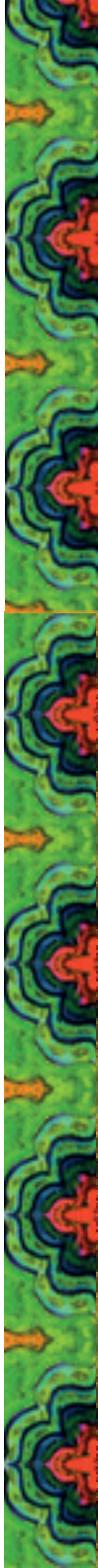
Można też po prostu czytać dzieciom bajki i rozmawiać o nich. Pozwólmy dzieciom zadawać pytania spontanicznie, jeśli czegoś nie rozumieją lub komentują emocjonujące wydarzenia.

Po przeczytaniu prosimy porozmawiać z dziećmi o bajce. Czy im się podobała? Czy spodziewały się takiego zakończenia? Dlaczego bohaterowie postąpili tak, a nie inaczej? Czy dzieci w ich sytuacji też by się tak zachowały? Czy były kiedyś w podobnej sytuacji? Jak się wtedy czuły? Zalecamy też rozmowę o wartościach wynikających z treści bajki. Jeżeli wartości te nie są zgodne z prawami człowieka (jak np. w bajce „Żmija” z Czeczenii) – można zwrócić na to uwagę i stworzyć grupie możliwość dyskusji.

Scenariusze przeznaczone są do pracy z dziećmi w wieku od 7 do 14 lat. Każdy zaplanowany jest na 45 minut pracy, jednak w zależności od potrzeb i możliwości można go skrócić lub wydłużyć.

Przed przeprowadzeniem zajęć warto zapoznać się z tematyką praw człowieka i tematyką uchodźczą. Dobre wprowadzenie do praw człowieka można znaleźć w publikacji „Kompasik. Edukacja na rzecz praw człowieka w pracy z dziećmi”, oraz na stronie www.rownosc.info. Natomiast szukając informacji o uchodźcach, warto korzystać ze strony www.uchodzcy.info, oraz z danych udostępnianych przez UNHCR.

Scenariusz do bajek

Lis i bębenek

(Syria)

Temat: Stereotypy

Wiek: 7-12

Cele:

- pogłębienie wiedzy na temat stereotypów

Materiały:

- wydrukowane złudzenia optyczne

Przebieg zajęć:

10' Zaprosz dzieci do doświadczenia. Przygotuj wcześniej pomoce – złudzenia optyczne (w Internecie można znaleźć rysunek równych odcinków, które sprawiają wrażenie, że jeden jest dłuższy, a drugi krótszy). Wydrukuj je na kartce A4, pokaż dzieciom i zapytaj, która linia jest dłuższa.

Daj czas na przyjrzenie się i zbierz odpowiedzi. Następnie zmierzcie linijką odcinki. Zadaj pytanie: dlaczego wydawało się nam, że te odcinki są różnej długości? Zbierz odpowiedzi. Możesz też pokazać inne złudzenia optyczne.

10' Przeczytaj dzieciom bajkę z Syrii. Spytaj, czy spotkała je kiedyś podobna sytuacja, kiedy oceniły kogoś, kierując się tylko pierwszym wrażeniem albo pozorami? Co się potem wydarzyło? A może to wy przez kogoś zostaliście tak ocenieni?

10' W bajkach różne zwierzęta często mają z góry przypisane role. Jakie w bajkach są lisy? Osły? Wilki? Barany? Małpy? Krowy? Wypiszcie na tablicy stereotypowe cechy przypisywane tym zwierzętom.

A jak jest naprawdę?

Na przykład osły bywają uparte, ale równie często są posłuszne, cierpliwe i mają wspaniały wpływ na ludzi – te ich właściwości wykorzystywane są w onoterapii – czyli rehabilitacji osób z różnymi niepełnosprawnościami. Podobnie jest z innymi zwierzętami.

15' Tak jak w bajkach przypisuje się różne etykiety zwierzętom, tak na co dzień przypisuje się różne etykiety ludziom. To tak zwane stereotypy.

Co zrobić, żeby w ocenianiu nie kierować się pierwszym wrażeniem i stereotypami?

Podsumowując, powiedz, że czasem może nam się wydawać, że widzimy coś innego, niż jest faktycznie (tak jak z odcinkami). Pierwsze wrażenie, podobnie jak stereotypy – może być mylące i krzywdzące.

O królu i jego siedmiu synach (Afganistan)

Temat: Prawa człowieka

Wiek: 10-14

Cele:

- *refleksja nad prawami człowieka*
- *wzmocnienie empatii*

Materiały:

- *wydruk zasad przygotowanych przez uchodźców z Afganistanu*

Przebieg zajęć:

5' Przeczytaj dzieciom bajkę. Spytaj o wrażenia. Powiedz, że bajka pochodzi z Afganistanu. Spytaj dzieci o pierwsze skojarzenia ze słowem Afganistan. Jakie obrazy mają przed oczami? Jak wyglądają kobiety, a jak mężczyźni? Co robią? Skojarzenia zapisz na tablicy.

15' Podziel grupę na mniejsze podzespoły (po 5-7 osób). Zadbaj, żeby grupy pracujące były różnorodne.

Przedstaw zadanie:

Bajka, której wysłuchaliśmy, mówi o jednej zasadzie (solidarności), której król chciał nauczyć swoich synów. Dzisiaj my też będziemy tworzyć zasady.

Wyobraźcie sobie, że lecicie na nową planetę. Jest to bezludna planeta, ale klimatem przypomina Ziemię. Założycie tam pierwszą osadę. Nadajcie nazwę planecie, następnie uzgodnijcie maksymalnie 6 zasad, które będą obowiązywały ludzi na nowej planecie. Zastanówcie się, jakie powinny być to

zasady, żeby wszyscy czuli się dobrze. Zapiszcie je na dużych kartkach.

10' Zaproś grupy do zaprezentowania powstałych praw na forum. Porównajcie je. Co jest w nich podobnego? Czym się różnią?

10' Następnie pokaż tablicę z zapisanymi skojarzeniami z Afganistanem i spytaj uczniów:

Jak myślicie, gdyby ludzie z Afganistanu dostali to zadanie, to jakie wpisałiby prawa?

Takie jak wy, czy inne?

Zbierz odpowiedzi.

Powiedz, że to ćwiczenie było również robione przez uchodźców z Afganistanu. Oto zasady, jakie stworzyli:

1. Nie można produkować ani sprzedawać broni.

2. Wszyscy są równi.

3. Każdy ma prawo chodzić do szkoły.

4. Można robić wszystko, tylko nie krzywdzić innych i nie zanieczyszczać planety.

Porównajcie wasze oczekiwania ze stworzonymi przez afgańskie dzieci zasadami. Czy dobrze zgadliście? Czy coś was zdziwiło? Jakie wnioski można z tego wyciągnąć? Jakie są podobieństwa i różnice? Skąd one wynikają?

10' W podsumowaniu opowiedz o idei i historii praw człowieka. Porównaj powstałe w klasie zasady do tych, które znajdują się w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Opowiedz, że ludziom tworzącym Deklarację przyświecał cel znalezienia i zapisania uniwersalnych wartości i norm, które wszędzie powinny być chronione.

Kłamliwy Osman

(Sudan)

Temat: Jak rozpoznać fałszywe wiadomości

Wiek: 12-14

Cele:

- zwiększenie umiejętności odróżniania źródeł wiarygodnych od niewiarygodnych*
- ćwiczenie umiejętności czytania ze zrozumieniem*

Materiały:

- wydruki fragmentów artykułów z wiarygodnych portali informacyjnych oraz fragmenty fałszywych lub niewiarygodnych artykułów (np. z portalu aszdziennik.pl)*

Przebieg zajęć:

10' Przeczytaj dzieciom bajkę. Powiedz, że pochodzi z Sudanu. Wspólnie poszukajcie Sudanu na mapie. Za każdym razem, gdy w bajce pojawia się okrzyk: „Lampart, lampart atakuje! Zaraz mnie zabije! Ratunku!” przerwij czytanie i spytaj dzieci, czy spodziewają się, co wydarzy się dalej. Zbieraj odpowiedzi i kontynuuj czytanie. Po zakończeniu spytaj, jak odróżnić, czy ludzie mówią prawdę, czy kłamią.

15' Powiedz, że ponieważ teraz coraz więcej osób czerpie wiedzę z Internetu, przyjrzymy się jak tam można odróżnić prawdę od kłamstwa. Podziel dzieci na mniejsze podgrupy (3 - 5 osób) i poproś, żeby w podgrupach przeczytały materiały i zdecydowały, który z nich jest prawdziwy, a który fałszywy.

15' Zanalizuj na forum wnioski. Czym kierowały się dzieci, decydując o prawdziwości lub fałszywości informacji?
Porozmawiaj też z dziećmi, dlaczego ludzie wymyślają nieprawdziwe informacje i umieszczają je w Internecie?
Następnie wspólnie stwórzcie listę porad – jak czytać Internet, żeby się nie dać się oszukać. Jeżeli jakaś rekomendacja się nie pojawi – uzupełnij.

5' Na koniec możesz pokazać plakat stworzony przez IFLA (Międzynarodową Federację Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich), informujący jak rozpoznać fałszywą informację.
www.ifla.org/files/assets/hq/topics/info-society/images/polish_-_how_to_spot_fake_news.pdf

Małpka i ludzie (Sri Lanka)

Temat: Rozwiązywanie konfliktów

Wiek: 10-14

Cele:

- nauka współpracy i pokojowego rozwiązywania konfliktów

Materiały:

- 15 opakowań herbatników lub innych przekąsek

Przebieg zajęć:

5' Przeczytaj dzieciom bajkę do momentu, w którym małpka mówi: „Mogę rozwiązać wasz problem! Podzielę wasz chleb tak, żebyście mieli po równo”.

Spytaj dzieci, jak ich zdaniem skończy się ta bajka. Zbierz pomysły i powiedz, że pod koniec zajęć dowiedzą się jak było naprawdę. Ale wcześniej sami będą mieli zadanie do rozwiązania.

15' Podziel dzieci na trzy grupy.

Położ na środku sali kartonik z 10 opakowaniami herbatników. Powiedz grupom, że przed podjęciem działania powinny się przez trzy minuty naradzić nad strategią wykonania zadania. Daj każdej osobie w grupie wydrukowaną instrukcję.

Wyznacz czas na naradzanie się. A następnie daj znak do wykonywania zadania.

- Grupa 1: Waszym zadaniem jest ułożenie wszystkich opakowań herbatników w równym rzędzie tuż pod oknem, przez które wpada najwięcej światła. Macie na to 10 minut.

- Grupa 2: Waszym zadaniem jest ułożenie wszystkich opakowań herbatników w piramidę. W podstawie piramidy powinno się znaleźć 5 opakowań herbatników, w kolejnym rzędzie 3 opakowania, a następnie 2.
- Grupa 3: Waszym zadaniem jest zjedzenie po jednym herbatniku z każdego opakowania. Macie na to 10 minut.

Obserwuj, jak dzieci wykonują zadanie. Jeśli dojdzie do przepychanek – reaguj. Po 10 minutach (lub jeśli wcześniej uda się dzieciom wykonać zadanie) – zakończ ćwiczenie.

Możliwe rozwiązanie zadania:

- Dzieci mogą najpierw ułożyć herbatniki pod oknem, potem w piramidkę, a następnie zjeść po jednym z każdego opakowania.

20' Poczęstuj wszystkie dzieci herbatnikami. Wspólnie przeanalizujcie przebieg ćwiczenia. Zapytaj dzieci w jaki sposób podejmowały decyzje w grupie, jakie miały myśli i wątpliwości. Zwróć uwagę na założenia, jakie przyjęły grupy (np. że nie można naradzać się z innymi grupami, albo zdradzać instrukcji).

Stwórzcie listę rekomendacji pokojowego rozwiązywania konfliktów.

5' Przeczytaj dzieciom zakończenie bajki. Spytaj, jak inaczej można było rozwiązać tę sytuację.

Wskazówki dla osoby prowadzącej:

Ważne, żeby przed przeprowadzeniem zajęć upewnić się, że dzieci z klasy czują się bezpiecznie ze sobą i że mają dobre relacje z osobą prowadzącą. Nie należy przeprowadzać tego ćwiczenia, jeżeli klasa jest w kryzysie, lub ma za sobą trudne sytuacje.

Niebezpieczeństwu lepiej zapobiec (Somalia)

Temat: Ekologia

Wiek: 7-10

Cele:

- zwiększenie świadomości ekologicznej

Materiały:

- wydrukowane małe zdjęcia lub ikonki symbolizujące: górę śmieci, wyschnięte drzewa, powódź, smog, dym, smród, ludzie w maskach przeciwsmogowych i przeciwgazowych, ludzie w kombinezonach ochronnych.

Przebieg zajęć:

5' Powiedz, że tematem zajęć będzie ekologia.

Przeczytaj dzieciom bajkę. Spytaj, jak rozumieją jej puentę.

10' Zaproś dzieci do rysowania: narysujcie przestrzeń, w której żyjecie – blok lub dom, jego otoczenie i wszystko to, co lubicie w okolicy.

20' Powieście obrazki na ścianie jak wystawę. Oglądając obrazki, porozmawiajcie chwilkę o tym, co dzieci lubią w swoim otoczeniu, a czego nie lubią.

Następnie poproś dzieci, żeby wyobraziły sobie, że ludzie przestali zupełnie dbać o przyrodę i o środowisko, w którym żyją: na ulicach i placach zabaw zalegają góry śmieci, powietrze jest gęste od dymu, drzewa pousychały, itd.

Rozdaj dzieciom obrazki i ikonki symbolizujące zatrute środowisko i poproś je, żeby poprzyklejały je na swoje obrazki.

Oglądając nową wersję obrazków, porozmawiajcie o tym, jak żyłoby się ludziom w takim środowisku.

10' Przypomnij puentę bajki („Nieszczęściu lepiej zapobiec”) i wspólnie z dziećmi stwórzcie listę rzeczy, które można zrobić, żeby dbać o własne środowisko.

Np.: segregacja śmieci w szkole, nieużywanie jednorazowych torebek foliowych, nienadużywanie chemicznych środków czystości lub używanie ekologicznych, dbanie o drzewa i inne rośliny (czy w szkole są rośliny antysmogowe?), używanie transportu publicznego lub roweru, itd.

Na koniec powiedz, że czytana bajka pochodzi z Somalii. Spytaj dzieci, gdzie leży Somalia. Wspólnie poszukajcie jej na mapie.

Wskazówki dla osoby prowadzącej:

Dobrym pomysłem na kontynuację zajęć będzie wspólne wdrożenie ekologicznych pomysłów dzieci (np. posadzenie roślin, czy zadbanie o lepszą segregację śmieci w szkole).

Zwierzęca solidarność

(Iran)

Temat: Przemoc

Wiek: 7-12

Cele:

- znalezienie ludzi i instytucji pomagającym dzieciom doświadczającym przemocy

- ćwiczenie reagowania na przemoc

Materiały:

opisy sytuacji, w których dochodzi do przemocy.

Przebieg zajęć:

5' Powiedz, że zaraz przeczytasz dzieciom bajkę pochodzącą z Iranu. Spytaj, czy mają jakieś skojarzenia z Iranem, czy znają coś, co pochodzi z Iranu (rodzynki, pistacje).

Przeczytaj dzieciom bajkę. Spytaj jak ją rozumieją.

10' Powiedz, że każdy z nas czasami znajduje się w tarapatkach. Warto wiedzieć do kogo można zwrócić się o pomoc. Zróbcie z dziećmi burzę mózgow dotyczącą tego, gdzie szukać pomocy. Zapisuj na tablicy wszystkie pomysły. Jeżeli jakieś pomysły się nie pojawią – uzupełnij je.

15' Podziel dzieci na mniejsze grupy (po 3-5 osób). Każdej grupie wręcz dwa opisy sytuacji przemocy. Zadaniem grup jest wymyślenie sposobów reagowania.

Dwie przykładowe sytuacje:

1. Od września do twojej klasy chodzi nowy uczeń. Przyjechał z Czeczenii, jest uchodźcą. Dzieci w szkole naśmiewają się z niego, wyzywają go i popychają na korytarzu. Nie podoba

ci się to. Co możesz w tej sytuacji zrobić?

2. W szkole jest nauczyciel/ka, który/a, kiedy źle odpowiecie na zadane pytanie, każe wam siadać w ostatniej ławce. Cała klasa się wtedy z was śmieje. Co możecie zrobić?

15' Poproś każda grupę o prezentację sytuacji oraz wybranej metody reakcji. Dopytuj grupę, jak jeszcze można zareagować i przedstawiaj własne pomysły.

Wskazówki dla osoby prowadzącej:

Przed zajęciami zbierz informację o lokalnych instytucjach (telefonach zaufania, organizacjach pozarządowych), do których można się zgłosić po pomoc.

Warto poprzedzić zajęcia wprowadzeniem do tematu przemocy i asertywności. Pomocne tu mogą być na przykład scenariusze zawarte w Kompasiku (np. Jak wyjść z przemocy, str. 98).

Dobrym pomysłem na kontynuację zajęć jest stworzenie z dziećmi plakatu, który zbiera wszystkie informacje wypracowane podczas zajęć.

Turkawka (Gruzja)

Temat: Współpraca i integracja

Wiek: 10-14

Cele:

- wzmocnienie integracji i współpracy w grupie

Przebieg zajęć:

5' Powiedz, że tematem lekcji będzie dziś współpraca. Prze-
czytaj dzieciom bajkę. Powiedz, że to gruzińska bajka. Spytaj
dzieci, jak ją rozumieją.

10' Poproś dzieci, żeby się dobrały w pary. Następnie każda
para szuka drugiej pary i zaczyna rozmowę. Przy czym każ-
da para mówi w taki sposób, że osoby wypowiadają na prze-
mian po jednym wyrazie (nie umawiając się wcześniej, o czym
będzie rozmowa).

Po około minucie następuje zmiana i każda para szuka kolej-
nej pary. Umów się z dziećmi na dźwiękowy sygnał na zmia-
nę rozmówców.

5' Porozmawiaj z dziećmi o doświadczeniu rozmowy. O czym
udało im się porozmawiać?

5' Ustawcie się w kole. Waszym zadaniem będzie policzenie
do 10. Nie umawiacie się, kto powie którą cyfrę, nie można
też liczyć po kolei w kole. Jeżeli dwie osoby powiedzą daną
cyfrę jednocześnie – liczenie zaczyna się od początku.

5' Podziel dzieci na 3 mniejsze grupy (6 - 8 osób). Niech grupy ustawią się blisko siebie w kręgu. Jedna osoba stoi po środku i pada w przód, w tył i na boki, nie odrywając stóp od podłoża. Osoby stojące w kole asekurowują ją i dbają, żeby nie upadła. *(Jeżeli poziom zaufania w grupie jest niski albo obserwujesz wyraźne antypatie między uczniami, nie rób tego ćwiczenia. Można też zrobić wariant tego ćwiczenia w parach lub trójkach).*

15' Podsumuj z dziećmi doświadczenia współpracy. Kiedy dobrze ci się współpracuje z innymi, a kiedy źle? Czy wolisz współpracować z małą grupą, czy z dużą? Czego potrzebujesz, żeby dobrze ci się współpracowało? Od kogo zależy, czy w grupie uda się współpraca? Co możemy zrobić w tej grupie, żeby była jeszcze bardziej zgrana?

Wskazówki dla osoby prowadzącej:

Dobrym pomysłem na kontynuację zajęć jest wypracowanie przez dzieci zestawu zasad, które sprawią, że będzie się im lepiej współpracowało.

Słowa ranią (Gruzja)

Temat: Mowa nienawiści

Wiek: 10-13

Cele:

- refleksja nad przyczynami i skutkami używania mowy nienawiści

Materiały:

- karteczki „post-it” lub małe kartki papieru i taśma samo-przylepna

- wycięta z szarego papieru lub z tektury sylwetka niedźwiedzia

- flamastry

Przebieg zajęć:

5' Przeczytaj dzieciom bajkę. Spytaj o wrażenia i o to, czy bajka coś im przypomina. Powiedz, że będziecie dziś rozmawiać o wyzwiskach i mowie nienawiści.

10' Poproś dzieci, żeby na małych karteczkach zapisały wyzwiska, jakie słyszą w szkole.

Jak dzieci (a może też dorośli) się nawzajem wyzywają.

Ważne, żeby zapisać jedno wyzwisko na jednej karteczce.

Do krzesła lub ławki przyklej sylwetkę niedźwiedzia. Ustaw niedźwiedzia na środku sali.

Po napisaniu wyzwisk wszystkie dzieci naraz przyklejają je na niedźwiedzia.

10' Zanalizujcie przezwiska. Zobaczcie, które pojawiają się najczęściej. Czy można przypisać je do jakiej kategorii (np. wygląd fizyczny, pochodzenie, seksualność, płeć). Czy są wyzwiska używane tylko do dziewczynek lub tylko do chłopców?

Co się za nimi kryje, jaki przekaz?

W miarę omawiania i przypisywania słów do danych kategorii możesz poszeregować je wizualnie w grupy.

15' Poproś dzieci, żeby wzięły po flamastrze, podeszły do niedźwiedzia i podkreśliły jedno słowo, które uważają za najbardziej krzywdzące.

Przyjrzyjcie się podkreślonym słowom. Czy należą do jednej kategorii? Czy mają coś ze sobą wspólnego?

Jak się teraz czuje niedźwiedź? Co chciałby zrobić?

Dlaczego ludzie używają wyzwisk?

Co można zrobić, żeby samemu nie używać wyzwisk? Jak reagować na wyzwiska?

5' Na koniec możecie wspólnie obejrzeć klip „Słowa, które ranią” przygotowany przez grupę młodych uchodźców (m.in. z Gruzji i Czeczenii) na temat mowy nienawiści. (Film jest dostępny na portalu Youtube).

Wskazówki dla osoby prowadzącej:

Dobrym pomysłem na kontynuowanie zajęć jest przeprowadzenie warsztatu dotyczącego komunikacji bez przemocy, który pozwala poznać nieprzemocowe sposoby wyrażania złości, gniewu, niezgody i rozwiązywania konfliktów.

O bogatym człowieku, który chciał zgłodzić. (Etiopia)

Temat: Prawa człowieka, dyskryminacja

Wiek: 10-14

Cele:

- wzmocnienie empatii i wrażliwości społecznej

Materiały:

- karty ról

- lista stwierdzeń

Przebieg zajęć:

10' Powiedz dzieciom, że zaraz przeczytasz im bajkę z Etiopii. Poszukajcie Etiopii na mapie. Opowiedz krótko o tym kraju. Przeczytaj dzieciom bajkę. Spytaj jak rozumieją puentę. (Trudno jest się wczuć w drugą osobę, jeżeli się nie doświadczyło tego, co ona.)

Spytaj dzieci, czy czasami mają wrażenie, że inni nie mogą ich zrozumieć i że się nie da wytłumaczyć, jak to jest być nimi. Powiedz, że dziś będziecie się wczuwać w rolę innych osób.

10' Rozdaj karty ról. Warto przygotować własne karty – jak najbardziej odzwierciedlające świat, w którym żyją dzieci.

Przykładowa karta roli:

Nazywasz się Khava. Urodziłaś się w Czeczenii. Masz 11 lat. Mieszkasz w Polsce od dwóch lat. Z mamą i trójką rodzeństwa wynajmujecie brzydkie, jednopokojowe mieszkanie. Chciałabyś wrócić do domu, do Czeczenii. Tam mieliście piękny dom, ale musieliście stamtąd uciekać. Twój tata nie żyje. Cały czas brakuje pieniędzy. Mama pracuje na dwa etaty (jako sprzątaczką). Wraca do domu późno i jest zmęczona.

W szkole dzieci się z ciebie śmieją, że twoja mama nosi chustkę na głowie i że źle mówisz po polsku.

Jeżeli jest to możliwe, połóżcie się na podłodze. Możesz włączyć refleksyjną muzykę. Poproś, żeby wszyscy zamknęli oczy i wyobrazili sobie, że są osobą z kartki. Jak wygląda twój dom? Masz własny pokój? Jak spędzasz dzień? Czy się bawisz, czy musisz pracować? Masz co jeść?

15' Następnie wszyscy ustawiają się w linię. Powiedz, że będziesz czytać różne stwierdzenia.

Jeżeli osoba, w którą się wcielił, może odpowiedzieć „tak” na dane stwierdzenie, robi krok do przodu. Jeżeli nie, stoi w miejscu. Ważne, żeby wykonać to ćwiczenie w ciszy.

Przykładowe stwierdzenia:

- Masz dużo przyjaciół i często bawicie się razem po szkole.
- Twoi rodzice mają dla ciebie dużo czasu. Często chodzicie razem do kina.

Gdy przeczytasz wszystkie stwierdzenia, poproś, żeby dzieci usiadły w miejscu, w którym się znalazły. Poproś dzieci o opisanie osoby, w którą się wcieliły.

15' Powiedz dzieciom, że mogą już wyjść z ról, w które weszły. „Odczaruj” sytuację i powiedz, że teraz ponownie są sobą. Omów z dziećmi ćwiczenie. Spytaj jak się czuły, idąc krok do przodu, a jak stojąc w miejscu. Czy ćwiczenie to przypomina im jakieś sytuacje z realnego życia.

Podsumowując, powiedz, że nie wybieramy miejsca, w którym się rodzimy. Są dzieci, które mają trudniej. Co możemy wszyscy zrobić, żeby wyrównywać szanse?

Ćwiczenie zaadaptowane z publikacji *Kompasik*, op. cit.,s., 113, tam też znajdziesz dużo przykładowych kart ról i listę stwierdzeń, oraz ważne wskazówki dotyczące przeprowadzania tego ćwiczenia

O metalowym i glinianianym garnku (Etiopia)

Temat: Asertywność, prawa człowieka

Wiek: 10-14

Cele:

- wzmocnienie asertywności

Materiały:

- papierowe miarki – paski papieru o długości 1 m, 30 cm, 5 cm, 2 cm

Przebieg zajęć:

5' Poproś dzieci, żeby się dobrały w pary. Powiedz, że ich zadaniem będzie rozmawianie ze sobą. Za pierwszym razem będą rozmawiać ze sobą z odległości 1 m., następnie 30 cm., 5 cm. i 2 cm. Każda rozmowa powinna trwać 1 minutę. Rozdaj dzieciom papierowe miarki. Mierz czas i wyznaczaj początek i koniec rozmów.

20' Spytaj, która odległość była najlepsza do rozmowy. Spytaj, co było nieprzyjemnego w za bliskiej odległości.

Opowiedz dzieciom o asertywności.

Powiedz, że każdy z nas ma granice. I mamy prawo, żeby te granice nie były przekraczane. Mamy granice fizyczne, czyli nasze ciało. Mamy prawo, żeby nas nie dotykać, jeśli tego nie chcemy.

Mamy też granice psychiczne. Tych granic nie widać. Dlatego ważne jest, żeby umieć zauważyć, że zostały przekroczone, i umieć o nich mówić. Sygnałem, że granice zostały przekroczone, mogą być różne emocje – złość, strach, zmieszanie itd.

I to się właśnie nazywa asertywność – umieć powiedzieć o swoich granicach i potrzebach. Asertywność to także szanowanie własnych granic, oraz granic innych ludzi.

Poszukajcie przykładów, kiedy granice zostały przekroczone. I zastanówcie się, jak w każdej z tych sytuacji można zareagować. Ważne, żeby reakcje były asertywne (a nie agresywne, lub uległe).

20' Przeczytaj dzieciom bajkę z Etiopii. Nie czytaj puenty i poproś, żeby dokończyli bajkę zgodnie z tym, czego się nauczyli. (Np.: dbaj o to, żeby nie robić rzeczy wbrew sobie; zgadzaj się tylko na to, na co rzeczywiście masz ochotę; nie zmuszaj się do robienia rzeczy tylko dlatego, że inni cię do tego namawiają; żyj w zgodzie ze sobą.) Możecie też stworzyć alternatywną wersję tej bajki; wymyślić co garnki mogłyby robić razem, żeby żadnemu nie stała się krzywda.

Wskazówki dla osoby prowadzącej:

Dobrym pomysłem na kontynuację jest przeprowadzenie zajęć z asertywnej komunikacji.

Zmija

(Częczenia)

Temat: Równość płci, przemoc

Wiek: 10-14

Cele:

- przyjrzenie się stereotypom płciowym i ich skutkom
- promowanie równości płci

Materiały:

- lista stwierdzeń

Przebieg zajęć:

10' Zaproponuj rundkę, w której każdy po kolei powie o jednej rzeczy, która jest uznawana za typową dla dziewczyn i jednej typowej dla chłopców, którą lubi (np. lubię bawić się lalkami i resorakami). Zacznij rundkę od siebie.

Spytaj, skąd to się bierze, że uznaje się jakieś rzeczy za typowe dla chłopców i dziewcząt.

Spytaj, czy to się zmienia.

Możesz przytoczyć historię z kolorami. Czy wiecie, że do początku XX wieku kolorem typowym dla chłopców był różowy (kolor szat Jezusa), a dla dziewczynek niebieski (kolor szat Matki Boskiej)?

10' Oznacz dwa krańce sali jako „zgadzam się” i „nie zgadzam się”. Zaprosz dzieci do wyrażenia swojego zdania wobec kilku (3-5) stwierdzeń poprzez zajęcie miejsca w przestrzeni. Zapytaj, dlaczego taki jest ich wybór. Daj dzieciom możliwość wymiany argumentów. Powiedz, że jeśli ktoś zmieni zdanie, może zmienić miejsce, w którym stoi.

Przykładowe stwierdzenia.

Wybierz odpowiednie dla grupy wiekowej z którą pracujesz, możesz też stworzyć własne.

- Tylko dziewczyny mogą bawić się lalkami.
- Tylko chłopcy mogą grać w piłkę.
- Chłopcy nie powinni płakać.
- Dziewczyny nie powinny się złościć.
- Tylko chłopcy mogą być szefami.
- Chłopcy nie muszą pomagać w sprzątanii i gotowaniu.
- Dziewczyny powinny być skromne.
- To jest naturalne, że chłopcy są agresywni.
- To jest naturalne, że dziewczyny są delikatne i wrażliwe.
- Chłopcy nie muszą dbać o to jak wyglądają.
- Chłopcy mogą przeklinać, dziewczyny nie powinny.
- To jest normalne, że chłopaki się czasami biją, ale dziewczyny nie.

10' Przeczytaj dzieciom bajkę. Powiedz, że jest to stara bajka pochodząca z Czeczenii. Spytaj, jaki widzą w niej morał i czy się z nim zgadzają.

Powiedz, że w każdej kulturze można znaleźć przekazy (bajki, przysłowia, aforyzmy, piosenki), które uzasadniają przemoc wobec kobiet i dzieci, osób słabszych (np. z niepełnosprawnością), albo osób niższych w hierarchii i ubogich.

Dawniej nie wszystkim przysługiwały prawa. Dzieci i kobiety traktowane były często jako własność mężczyzn. A jak jest teraz?

15' Zapytaj, czy dzieci czują, że w klasie zasady i oczekiwania wobec chłopców są takie same jak wobec dziewczynek?

A w domu? Jak ich zdaniem powinno być?

Na koniec opowiedz dzieciom o koncepcji praw człowieka i praw dziecka.

O małym sprytnym chłopcu (Czeczunia)

Temat: Tolerancja, prawa dziecka

Wiek: 7-12

Cele:

- refleksja nad różnymi modelami rodzin
- budowanie otwartości na różnorodność

Materiały:

- fotografie przedstawiające różne modele rodziny

Przebieg zajęć:

10' Przeczytaj dzieciom bajkę z Czeczunii.

Wypiszcie na tablicy bohaterów bajki.

Spytaj o relacje pomiędzy postaciami. Jak mają się do siebie dziad i baba?

Czy maleńki chłopiec był ich synem?

Spytaj dzieci, czym ich zdaniem jest rodzina?

Czy jest tylko jeden model rodziny, czy może być różnie?

10' Zaprosz dzieci do burzy mózgów i wyliczcie jak najwięcej modeli rodzin. Jeżeli jakieś modele się nie pojawią – wspomnij o nich. (np. rodzina wielopokoleniowa, czyli babcia + dziadek + mama + tata + dzieci; mama + dziecko; tata + dziecko; dwie mamy + dzieci; rodzina adopcyjna itd.)

10' Podziel dzieci na mniejsze zespoły. Daj im zestawy zdjęć. Poproś, żeby porozmawiały o zdjęciach. Jakie rodziny znają, jakich nie.

15' Porozmawiajcie na forum o wnioskach. Spytaj:

- czy dzieci wybierają sobie rodzinę?
- czy są dzieci, które nie mają rodzin?
- jak mogą się czuć dzieci z rodzin, które są rzadziej spotykane (np. nie mają mamy albo taty)?
- jak powinniśmy się zachowywać, żeby wszyscy czuli się dobrze?

Podsumowując, przypomnij najważniejsze wnioski z zajęć, podkreśl znaczenie akceptacji i otwartości.

Wskazówki dla osoby prowadzącej

Przed przeprowadzeniem zajęć zapoznaj się z sytuacją rodzinną dzieci. Zadbaj o to, żeby żadne z dzieci nie poczuło się oceniane, wskazywane palcem, lub gorsze.

Złota siękiera

(Białoruś)

Temat: Bajki, kreatywność

Wiek: 7-12

Cele:

- *wprowadzenie do cyklu czytania bajek*
- *wzmocnienie umiejętności krytycznego myślenia*
- *pobudzenie kreatywności*

Materiały:

- *instrukcja pisania bajki*

Przebieg zajęć:

10' Przeczytaj dzieciom bajkę z Białorusi. Spytaj, jak rozumieją jej morał.

Powiedz, że dzisiaj będziecie się zajmować bajkami i ich wpływem na dzieci.

Powiedz, że ludzie na całym świecie i od bardzo dawna opowiadają dzieciom bajki. Bajki mają różne cele: uczą, straszą, wychowują, bawią. Bajki się zmieniają razem z czasami.

Poproś dzieci, żeby sobie wyobraziły, że na świecie jest tylko jedna bajka.

Czym taki świat różniłby się od naszego świata?

5' Zapytaj dzieci o ich pierwszą, ulubioną bajkę. Jaka to była bajka? Czy ktoś im ją opowiadał? Czy może widziały ją w telewizji? Co w niej lubiły? Zapytaj, czy mają wrażenie, że ta bajka miała na nich wpływ? Czy naśladowały główną postać? Czy wyobrażały sobie, że to one są jej bohaterką/em?

20' Podziel dzieci na mniejsze grupy (po 3-5 osób). Poproś dzieci, aby napisały w grupach własną bajkę.

Rozdaj instrukcje:

Instrukcja:

1. Wymyśl bohatera lub bohaterkę. Nadaj mu/jej imię.
 2. Opisz miejsce, w którym ta postać żyje i wymyśl, co robi na co dzień.
 3. Postaw ją w trudnej sytuacji, daj jej zadanie do wykonania (może to być cokolwiek – od zakupu chipsów w sklepie po uratowanie świata).
 4. Próbując wykonać zadanie, postać spotyka kogoś.
 5. Idą dalej wspólnie.
 6. Coś im się nie udaje.
 7. Ale w końcu jednak im się udaje.
 8. Na koniec może pojawić się morał.
-

10' Zaproś grupy do zaprezentowania swoich bajek. Omówcie sytuacje, które się w nich pojawiły. Zastanówcie się, czy stworzone bajki mówią coś o osobach, które je napisały?